

Foto Annso Gråhn

VÄSTERNORRLANDS MUSEUMS VERKSAMHETSBERÄTTELSE 2019

INNEHALLSFÖRTECKNING

Inledning	4
Viktiga händelser och förändringar under året	8
Kulturmiljöverksamheten i länet - arkeologi, konservering och byggnadsvård	9
Bebyggelseantikvarisk verksamhet	10
Arkeologi	11
Konservering	14
Samlingarna och samlingsförvaltningen - kunskapsuppbyggnad och kunskapsförmedling	16
Digitalisering ur samtliga utgångspunkter - insamling, bevarande, tillgängliggörande och delaktighet	18
Publik verksamhet - museet som mötesplats och kulturarvscentrum	20
Murberget Friluftsmuseum	26
Ulvö kapell	28
Gammelgården i Myckelgensjö	29
Fritidsbåtmuseet	30
Regional hemslöjdverksamhet	32
Affärsverksamheter	34
Bidra till forskning och kunskapsuppbyggnad	36
Besöksstatistik anläggningar och webb	38

INLEDNING

Under 2019 har stiftelsen arbetat utifrån ett nytt uppdragsdirektiv, som gäller 2019-2022. I uppdragsdirektivet är övergripande mål formulerade. Mål för stiftelsen beskrivs även i Museilagen, den nationella kulturpolitiken och i Region Västernorrlands och Härnösands kommuns kulturplaner och andra övergripande styrdokument. Som övergripande målsättning för hela museet har vi positionerat några mål ur uppdragsdirektivet som riktmärken för hela vår verksamhet:

Västernorrlands museum bidrar till samhällets uppbyggnad genom att:

- Vara en resurs för hållbar utveckling och hälsa.
- Skapa möjligheter för framtidens kulturarv och kommande generationers lärande.
- Vara en given, efterlängtd och älskad mötesplats och kulturarvsupplevelse.
- Främja och stärka kulturarvet som kunskapskälla, och människors historiska och kulturella medvetenhet.

Denna inriktning visar tydligt att ett länsmuseum har ett brett och omfattande uppdrag. Som museum och kulturarvsinstitution bidrar museet till samhällets uppbyggnad bl.a. genom att vara en resurs för hållbar utveckling och hälsa. Kultur och kulturarv bidrar till positiv utveckling för barn och unga; kultur som hälsofrämjande åtgärd fyller sin funktion som rehabilitering, men påverkar också folkhälsan positivt. I ett län som Västernorrland där folkhälsan uppmäts lägst i landet har ett länsmuseum och andra kulturinstitutioner en viktig roll att fylla, och det blir allt viktigare att styra verksamheten till det länsövergripande uppdraget.

Genom att ha ett långt tidsperspektiv som innefattar både det förflutna, samtid och framtid skapar ett länsmuseum möjligheter till att även i framtiden kunna visa på och berätta om kulturarvet och på så vis skapa

möjligheter för kommande generationers lärande. Västernorrlands museums samlingar består av materiellt och immateriellt kulturarv, såväl berättelser som byggnader och föremål.

Västernorrlands museum

- En mötesplats

Västernorrlands museum arbetar ständigt med att vara en given och älskad mötesplats, både fysiskt och digitalt. Under 2019 har fokus allt mer riktats mot vår digitala mötesplats, där vi på webb, i sociala medier och i interaktion med användarna ökar möjligheterna till att använda digitala redskap. Museet har en tydlig prioritering att bli hela länets museum, och därigenom en mötesplats för hela länet, och det digitala arbetssättet ger oss möjligheter att nå hela länet på nya sätt. Genom att skildra en mångfald av berättelser i länet och om länet, så ska detta lyckas, både med hjälp av digitala arbetssätt och i våra övriga verksamhetsprocesser. Några exempel på arbetssätt där vi fångat upp berättelser från länet är den under 2019 startade museibloggen samt den digitala insamlingen av berättelser om hållbarhet och jultraditioner.

Förutom de digitala ytorna och strävan att bli länets museum, så är vår huvudbyggnad på Murberget i Härnösand en viktig plats för upplevelser, liksom hela vårt friluftsmuseum som omgärdar museibygnaden. Olika publika aktiviteter har under året format känslan av mötesplats. Dessa beskrivs nedan.

Ytterligare en aspekt av att vara en mötesplats är att museet ska vara demokratiskt och oberoende, arbeta för breddat deltagande, d.v.s. nå så breda målgrupper som möjligt, samt på ett oberoende och aktivt sätt lyfta samtidsaktuella frågor som en del av uppdraget att främja och skildra kulturarv.

Jenny Samuelsson, läns museichef

Västernorrlands museum ska också bidra till samhällets uppbyggnad genom att främja och stärka kulturarvet som kunskapskälla, liksom främja och stärka människors historiska och kulturella medvetenhet. Här ser vi återigen det breda i uppdraget - genom kunskapsuppbyggnad inom kulturmiljö och kulturarv, samlingsförvaltning av immateriellt och materiellt kulturarv, och publik verksamhet som utställningar, program och kunskapskommunikation.

Västernorrlands museum - en resurs för hållbar utveckling och tillgänglighet

Museet är likaså en resurs för hållbar utveckling. Vi har börjat arbeta medvetet med hållbarhet som tema. På sikt har museet som mål att vara en nationell förebild för hållbarhet och Agenda 2030. I begreppet ingår social, kulturell, ekonomisk och miljömässig hållbarhet, och dessa

perspektiv ska medvetet integreras i hela museets verksamhet. Under året har vi tagit fram flera verksamhetsidéer utifrån ett hållbarhetsperspektiv, samt anslutit oss till uppropen #Lightfordefenders och #Museumsforfuture tillsammans med andra museer och samhällsaktörer. Det under 2019 påbörjade arbetet med basutställningarna integrerar hållbarhet som ett centralt fokus. I utvecklingsarbetet med friluftsmuseet ses kulturarvet som en resurs för hållbar utveckling genom fokus på byggnadsvård och hållbara traditioner. Till år 2022 ska museet dessutom ha utvecklat verksamhetsmål om hur vi jobbar hållbart i vår kunskapsförmedling och publika verksamhet.

Ytterligare ett viktigt mål för museiverksamheten är ökad representation och delaktighet från besökare och invånare. Det är ett nationellt kulturpolitiskt mål att nå ökad delaktighet från alla målgrupper.

På museet arbetar vi med breddat deltagande i bl.a. tillgänglighetsgruppen, bl.a. Under 2019 tog den fram utgångspunkter för tillgänglig utställningsproduktion. Dessa ska museet arbeta efter i fortsättningen utöver att nå de grundläggande kraven på enkelt avhjälpna hinder, men också för att hitta nya metoder och perspektiv för att utveckla breddat deltagande.

Vår utställning *Händers verk* bygger på att ifrågasätta normen genom de liv, berättelser och skapande som presenteras men också en utställning där vi arbetat medvetet med att integrera och skapa just delaktighet. Här ser vi samarbetet med synkurserna på Härnösands folkhögskola, som hjälpt oss möjliggöra att se och uppleva en utställning på andra sätt; genom att känna. I utställningen skildras olika hantverkare och slöjdare från länet. Här berättas om Märta Stina som ytligt sett bröt mot normen, men ändå var en förebild, bl.a. som gudmor. Här presenteras en döv pojkes berättelse på hans eget modersmål. Här skapas också delaktighet i filmerna med barnen som berättar om sina egna, skapade föremål.

I Linda Maria Thompsons utställning *Mellanplatser/Places in Between* ligger fokus också på normkritik och breddat deltagande. I utställningen skapades en lättläst introduktion för språkstuderande, för att kunna ge en introduktion till utställningen.

Markering på glas för synsvaga i lekutställningen Pompom.

Markering på podie för synsvaga i utställningen "Studio Supersju".

Taktilt föremål och blindskrift i utställningen "Händers verk".

Västernorrlands museum - en aktör för tillväxt, ett attraktivt län och en levande landsbygd

I de övergripande målen uttrycks att museet ska ha en stärkt roll som aktör för tillväxt, ett attraktivt län och en levande landsbygd. Detta ifråga om besöksnäring, kulturturism och museet som högt värderat turistmål/besöksmål. Västernorrlands museum är redan ett av länets mest besökta turistmål och på så vis en stark aktör i besöksnäringen och som kulturhistoriskt museum befinner vi oss också på besöksnäringens arenan. Detta blir allt viktigare att förstärka i syfte att locka ny publik och för att få förutsättningar att kunna utveckla verksamheten. Det finns mycket för ett besöksmål som Västernorrlands museum att lära av besöksnäringen och av näringslivet. Samtidigt är det i mötet mellan turism och kulturarv som utvecklingen sker, och utvecklingen får inte ske på bekostnad av kulturarvsuppdraget.

Under 2019 påbörjades ett förstudiearbete finansierat av *LEADER Höga kusten: Kulturarvet som besöksanledning i Höga Kusten*. Denna mindre förstudie syftar till att studera hur Murberget friluftsmuseum kan utvecklas som besöksmål inom affärsverksamheter såsom byggnadsvård, djurhållning, trädgård m.m. Västernorrlands museum arbetade under 2019 aktivt med att utveckla samverkan med besöksnäring och närings- och föreningsliv. Under våren slutfördes en delförstudie om Höga kustens kulturarvsbesöksmål ur besöksmåls-perspektiv på uppdrag av Höga Kusten Destinationsbolag. Denna lägger en god grund för vidare satsningar inom de fyra Höga kusten-kommunerna.

Under sommaren 2019 genomförde Kairos Future tillsammans med Höga Kusten Destinationsutveckling AB en utredning av friluftsmuseet ur besöksnäringssperspektiv, en satsning som genomfördes för att skapa en god grund för Västernorrlands museums fortsatta utveck-

ling med att närma sig näringsliv och besöksnäring, skapa tillväxt och söka externa projektmedel och nya samverkansformer. Tanken är att friluftsmuseet ska kunna bli ett långsiktigt, hållbart och attraktivt besöksmål och en mötesplats i och för regionen. Viktiga slutsatser i rapporten är att platsen har särskild potential att bli en levande och naturlig mötesplats för många olika målgrupper; såväl Härnösandsbor och invånare i regionen som för kulturella och kreativa näringar, näringslivet, skolor och utbildningar samt besökare som är nyfikna på att uppleva Västernorrlands ursprung. Detta både tack vare Friluftsmuseets unika autenticitet (museet kan erbjuda upplevelser i 4 århundraden inom en promenad på 300 meter) och dess regionala roll och breda förankring.

Friluftsmuseet har sin styrka i det vackra området och historien kopplad till platsen. I förstudien identifierades det stora området med ca 80 kulturhistoriska byggnader, stora evenemang som nationaldag och midsommar, uppvisandet av ett brett kulturarv från regionen, stor museal kompetens på museet ifråga om plats, byggnadernas historia och traditionella hantverk som styrkor i en potentiell utvecklingsstrategi. I rapporten tydliggörs vissa satsningar som framgångsfaktorer för friluftsmuseets och destinationens utveckling: De besökare som vill uppleva regionen och Murberget friluftsmuseum vill uppleva norrländsk kultur och livsstil, natur och njuta av god mat och dryck. Besökaren vill få en "sann och verklig" upplevelse och få nya kunskaper. Levandegjort vardagsliv och speciella händelser skapar en känsla av det autentiska som är viktig att utveckla och som ger besökaren möjligheter att relatera, gärna med ny teknik. Ju mer som finns samlat på en begränsad yta, desto bättre matkultur, boende och upplevelser om norrländskt liv i historiska miljöer. En del av arbetet var att i en framtidsworkshop lyfta önskemål

och behov för friluftsmuseets utveckling, och många inbjudna deltagare bidrog till infallsvinklar och slutsatser i rapporten.

VIKTIGA HÄNDELSE OCH FÖRÄNDRINGAR UNDER ÅRET

Stiftelsen Läns museet Västernorrlands nya styrelse för mandatperioden påbörjade sitt uppdrag i januari 2019. Budget och verksamhetsplan hade beslutats av den tidigare styrelsen, liksom ett pågående arbete om att inför 2020 ha en budget i balans. Med omfattande utmaningar vad gäller kompetensförsörjning och verksamhetsdrift fattade styrelsen under våren beslut om förändringar i verksamheten för att kunna säkra en långsiktigt hållbar museiverksamhet för framtiden. De tydliggjorda och förändrade prioriteringarna påverkade verksamhetsplanering och resurssättning, och ledningen började styra om verksamheten.

En omfattande prioritering var att stärka kulturmiljöuppdraget i länet, något som läns museet inte klarat i sitt grunduppdrag under de senaste åren. Kulturmiljöuppdraget betonas också i kultursamverkansmodellen. Resurserna till verksamhetsområdet har därmed förstärkts under 2019, och i den förstärkningen görs en utredning för att ta fram förslag på utformning av uppdraget. En rapport gällande kulturmiljöuppdragets föreslagna utformning levereras i slutet av februari 2020, och preliminära slutsatser ser vi redan nu.

Det finns och uttrycks ett stort behov av antikvarisk och hantverksmässig kompetens i länet, ökad samverkan mellan kommunerna i kulturmiljöfrågor och det krävs större samverkan, inte minst mellan de viktiga aktörerna Träakademin, Högskolan och byggnadsvårdssektorn som resurs i länet. Det krävs också att museets publika kulturmiljöuppdrag stärks, så att

delaktigheten i dessa frågor kan bli större, inte minst bland barn och unga. Förstärkningen av kulturmiljöuppdraget hjälper också till att förbättra resurs- och kompetensförsörjningsläget för Murberget Friluftsmuseum. Byggnadsantikvarie, byggnadshantverkare och kulturmiljöutvecklare kommer att ha kompetens som är viktig för vårt fokus på restaurering av friluftsmuseet under åren som kommer. Behoven av restaurering är akuta och omfattande.

Satsningen på digital tillgång, och som uppdragsdirektivet säger: ”digitalisering ur alla aspekter”, är också något som styrelsen beslutat om att skjuta till resurser för. Här handlar det i förlängningen om att lyckas med länsuppdraget, både i fråga om att skapa tillgång, delaktighet och en mångfald av berättelser, genom basutställningar, kulturmiljöuppdrag m.m.

Den pedagogiska skolverksamheten har varit vilande under den andra halvan av 2019, som en konsekvens av styrelsens prioriteringar. Uppdraget har pausats och kommer att utredas under 2020 utifrån förutsättningen att skapa en för länet tillgänglig och behovsanpassad verksamhet samt kunna vara nära knuten till museets grundläggande uppdrag gällande kulturarvsförmedling, bl.a. i basutställningarna och kulturmiljöuppdraget. Redan under 2019 påbörjades en dialog med länets skolförvaltningschefer, för att fånga behoven. Tydliga önskemål är digitala kunskapsresurser för länets skolor, gärna med fokus på lokala kulturmiljöer och kulturarv samt en strategisk kulturarvs-pedagogisk stödfunktion som kan ge likvärdiga förutsättningar för hela länet att nyttja läns museet.

Prioriteringarna och förändringarna kommer att påverka hela verksamheten, och beskrivs också till viss del i verksamhetsberättelsen nedan. Museet är i början av denna förändringsprocess och de stora resultaten av förändringsarbetet kommer

Under hösten 2019 lades ett nytt tak på Handelsboden.

att visa sig under de närmaste åren. Styrelsens beslut fick också interna konsekvenser i form av uppsägningar av medarbetare, och stor oro i verksamheten. Förändringarna har varit påfrestande för verksamheten under året.

Dessutom har hela året präglats av ett omfattande arbetsmiljöarbete. I slutet av 2018 genomfördes en medarbetarenkät som visade på otillfredsställande resultat. Under 2019 har därför ett omfattande arbete genomförts gällande organisatorisk och social arbetsmiljö, och p.g.a. de stora verksamhetsförändringarna har insatserna behövt bli ännu större. Arbetsmiljöverket genomförde dessutom en inspektion, som efter åtgärder i form av uppdaterad arbetsmiljöpolicy och uppdragsbeskrivningar för personalen, godkändes och avslutades i december 2019.

Planeringen för den kommande omfattande verksamhetsförändringen är igång, bl.a. för basutställningar, kulturmiljöuppdraget och digitalt fokus. Rekrytering för nya upp-

drag är påbörjade och i vissa fall fullföljda och bokslutet för 2019 och budgeten för 2020 ger förutsättningar för verksamheten och dess utveckling.

KULTURMILJÖVERKSAMHETEN I LÄNET – ARKEOLOGI, KONSERVERING OCH BYGGNADSVÅRD

Som ovan beskrivits har museet under hösten 2019 förstärkt resurserna för kulturmiljöuppdraget, ett uppdrag som i högsta grad är strategiskt och handlar om att arbeta för att vår stora variation av kulturmiljöer i länet uppmärksammas och vårdas och att information och kunskap förmedlas till alla samhällssektorer. Kulturmiljöernas betydelse för hållbar utveckling är viktig. Museet ska med kulturmiljöuppdraget också bidra till ett attraktivt län och levande landsbygd där alla samhällssektorer uppmanas till ökat ansvar för kulturarv och kulturmiljö. Under hösten 2019 har som

ovan beskrivits har ett utredningsuppdrag påbörjats för att ta fram ett kulturmiljöuppdrag för länsmuseum avseende det bebyggda kulturarvet. Behovsinventering genomfördes bland länets kommuner, konservatorer, byggnadsvårdare och antikvarier gällande länsmuseumets framtida roll inom kulturmiljö- och byggnadsvårdsfältet. Alla kommuners kultur- och stadsbyggnadsförvaltningar träffades. Samtal har inletts med Träakademien, Nordvik, Byggnadsvård Mitt och Svenska Byggnadsvårdsförbundet.

BEBYGGELSEANTIKVARISK VERKSAMHET

Gällande det bebyggda kulturarvet har Västernorrlands museum i begränsad omfattning tagit hand om remisser och uppdrag under 2019, i väntan på förstärkning. Under hösten har museet stärkt upp med intern kompetens, och verksamheten har kommit igång i större omfattning.

Remisser har under året tagits emot från Ånge och Kramfors kommuner. Samråd och konsultation med Sundsvalls kommun har gjorts gällande kulturmiljöfrågor. Likaså har antikvarisk rådgivning givits gällande St. Petri Logen samt Para Hembygdsförbundet. Museet deltog även i stiftets möte gällande kyrkoantikvarisk ersättning tillsammans med Jamtli och Länsstyrelsen. Ett antikvariskt åtgärdsprogram för Ulvö kapell har tagits fram.

Västernorrlands museum skrev samarbetsavtal med Stockholms läns museum gällande kommunstödsprojekt, metodutveckling och utbildningspaket samt seminarier kring kulturmiljö som resurs i kommunal samhällsplanering. Personal från Västernorrlands museum ansvarar för nätverksträffar och håller utbildningsdagar för kommunala tjänstemän och politiker. Tanken är att detta erbjudande är något

som kan utvecklas till att erbjudas även i vårt län, samt säljas som extern kompetens till andra länsmuseum.

Kulturmiljöutvecklaren har deltagit i övergripande verksamhetsplanering för friluftsmuseet. Under hösten gjordes t.ex. en fördjupad utredning av Trampmangeln på Murberget friluftsmuseum, i syfte att utreda den rivningshotade byggnaden. I december 2019 fattade styrelsen beslut om att byggnaden inte skulle rivas, utan att resurser ur 2020 års budget ska satsas på att behålla denna unika byggnad. Antikvarisk besiktning och åtgärdsförslag togs fram även för Handelsboden, Prästgården och Spjute gästgiveri.

En behovsinventering av friluftsmuseets restaureringsarbeten genomfördes under 2019 och en prioritering av restaureringsprojekt har skapats, något som planeringen fortsättningsvis utgår ifrån. En klassificering av friluftsmuseets bebyggelse har gjorts som ger vägledning till byggnadernas antikvariska och kulturhistoriska värden.

Genomförda restaureringar under året har skett vid Ångermanlandsgården, där golv monterats i vedlidret och långlogen, skadad takved bytts och brunnslock renoverats. Vid samevistet har renovering av stolpbod genomförts. En takrenovering har genomförts vid Åvike herrgårds norra flygel och renovering av fönsterbågar har gjorts på herrgårdsbyggnaden. Kyrkkrogens murstock har renoverats till eldningsbart skick och det har gjorts en invändig ytskiktsrenovering.

Under december månad stod det klart att kulturmiljöutvecklare, byggnadsantikvarie och byggnadshantverkare kunnat nyrekryteras till Västernorrlands museum, vilket skapar goda förutsättningar för verksamhet och utveckling.

ARKEOLOGI

Inom museets basuppdrag svarar arkeologerna på frågor från allmänhet och bistår kommunerna med yttranden inför bygg- och planändringen. Inom den arkeologiska basverksamheten pågår också ett arbete med museets arkeologiska samlingar.

I det publika och kunskapsförmedlande uppdrag som ingår hålls föredrag för föreningar och intresserade. Ett exempel på ett sådant kunskapsförmedlande uppdrag som återkommer från år till år är sommarkursen som genomförs på Håla folkhögskola vid det medeltida fästet Styresholm i Torsåker. Drygt 20 personer i olika åldrar deltog i kursen. Fästet/borgen Styresholm grundlades enligt nuvarande forskning under 1390-talet av Vitalianerna som var lierade med kung Albrekt av Mecklenburg. 1398 övergick Styresholm till företrädare för unionsmonarkin. Hur länge Styresholm sedan användes är inte helt klarlagt. Spår finns av många olika aktiviteter under olika faser. Tecken finns även på att stridigheter förekommit. Undersökningen 2019 genomfördes främst på norra borgkullen där rester efter en nedbrunnen byggnad dokumenterades. Norra borgkullen är sedan länge utsatt för erosion och det är därför viktigt att lämningarna där dokumenteras innan de förstörs.

Bland de många fynden kan nämnas arm- och handspilspetsar, ett bultlås, nycklar, en hästsko, ämnesjärn, slagg, spikar, tegel, stora mängder ben, brynen och en ströning (dräktbeslag). På den nedre södra plattan påträffades slagg m.m. som indikerar att en smedja legat där.

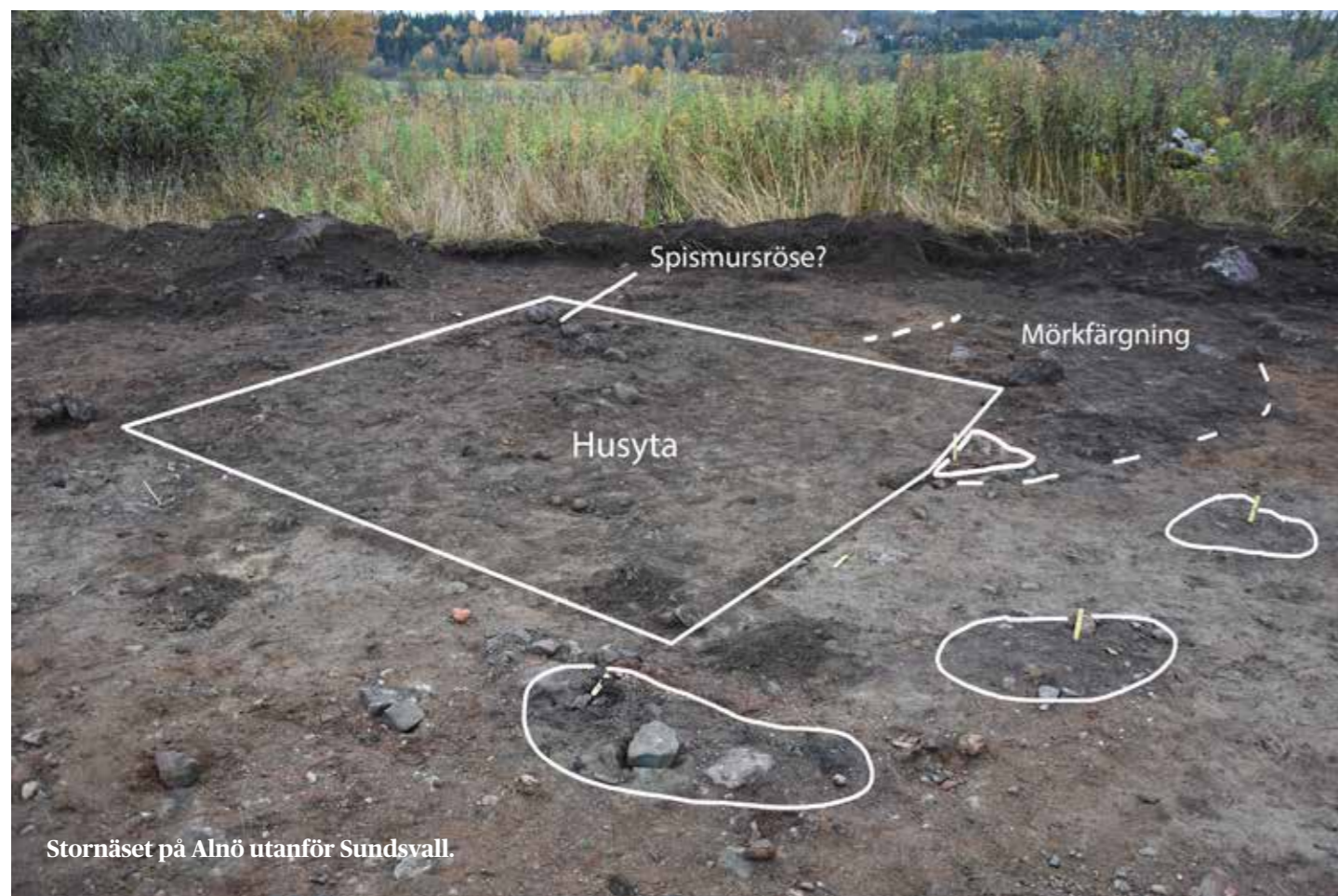
Större delen av den arkeologiska verksamheten är bidrags- och externfinansierad. Under oktober månad undersökte arkeologerna delar av en järnåldersboplats i Vinoret, invid sjön Marmen, söder om Sundsvall. Området är en rik järnåldersbygd med flera ortsnamn som indikerar central

plats såsom nämnda Vinoret, Vivsta, Vi och Tuna. Flera arkeologiska undersökningar har tidigare år genomförts på platsen och då påträffades bland annat rester efter nedbrunna hus (varav ett 27 meter långt), samt ett grophus med vävtyngder, härdar och kokgropar. Boplatsen har dateringar från cirka 200 e. Kr. fram till tidig vikingatid. Intill finns ett 20-tal stora gravhögar, men ingen av dessa har undersökts. De indikerar dock närvaron av en betydelsefull gård.

Vad beträffar fynd finns det inte så mycket att rapportera då platsen är relativt fyndfattig. Fragment av brända ben och lerklining påträffas i en del av anläggningarna. Ett bryne och ett degelfragment har också hittats, varav det senare pekar på att någon form av metallhantering har förekommit.

Under hösten har museets arkeologer genomfört en utredning på Stornäset ute på östra sidan av Alnön. Ytan som utreddes låg direkt väster om ett fossilt odlingslandskap, som museet tidigare karterat. Marken bestod av morän och var svårrenad, men allteftersom framträdde några mindre anläggningar samt en kvadratisk nedgrävd husyta. I ena hörnet låg vad som tros vara ett spismursröse och detta, husets form samt avsaknad av yngre fynd indikerar att det rör sig om ett medeltida hus, vilket inte påträffats i Medelpad tidigare. Efter ännu lite mer rensning framkom ytterligare mörkfärgningar som utifrån sin placering under den kvadratiske husytan måste vara en äldre huslämning. Här påträffades många brända och obrända ben som har tagits in för C14-dateringar och osteologisk analys (ben). En osteologisk analys kan ge svar på djurart, ålder, sjukdomar m.m.

Under oktober utfördes en arkeologisk utredning inför kommunens anläggande av ny avloppsledning i Fränsta, Ånge kommun. Syftet var att se om okända fornläm-

Stornäset på Alnö utanför Sundsvall.

Vinoret, där Ljungan blir sjön Marmen.

ningar kommer att beröras, samt kontrollera status för två ev. fornlämningar som låg i ledningens sträckning. Den ena, Raå 317, ligger ca 250 meter nordväst om Torps kyrka. Efter bortplockande av jord och i sen tid pålagda stenar, framträdde rester efter det stenröse som täckt en grav från järnålder. Mest troligt är det den hög som prästen Johan Huss 1813 lät schakta ut på åkern för jordförbättring (inte helt ovanligt på den tiden - idag skulle det räknas som fornminnesbrott). I äldre beskrivningar av högen ska den ha varit ca 15 m i diameter, 3 meter hög och med en gravkammare som bland annat innehöll en urna med brända ben, svärd, pärlor, spelbrickor och "annat som fallit ur prostens minne". Det låg också "skelett vid skelett uti hela högen". Spelbrickorna beskrevs som "knappar" av elfenben och var så många att de fyllde "tvenne jungfrumått", dvs nästan 2 dl. Vart föremålen sedan tog vägen finns inga uppgifter om, men beskrivningen antyder onekligen att det rör sig om en högstatusgrav. Vid utredningen rensades stenarna fram för dokumentation och en sölja av järn hittades och togs tillvara. Därefter täcktes stenarna över igen, i väntan på beslut om resten av högen ska undersökas.

Under en vecka i november har arkeologerna på Västernorrlands museum tillsammans med arkeologen Mathias Bäck, Statens historiska museer, utfört en arkeologisk undersökning på Västermalm i centrala Sundsvall. På en parkering bakom Kyrkans hus (tidigare gamla flickskolan) vid Gustaf Adolfs kyrka ska det byggas bostäder och med anledning av detta har platsen undersökts. Här ligger Bünsowska tjärnen, tidigare kallad Västra tjärnen. Intill tjärnen låg Bünsowska villan, vars ägare träpatron Fredrik Bünsow var en av Sveriges rikaste män. Han var Sundsvalls första grosshandlare och ägde ett av Sveriges största sågverk. Hans storslagna villa brann olyckligtvis ner under den stora branden som härjade i Sundsvall år 1888. Vid undersökningen fick arkeologerna

fram strandkanten på den ursprungliga tjärnen. Här gjordes många fynd av bl.a. porslin, keramik, glas och tobakspipor från 1600- och 1700-talen. Man har sannolikt använt tjärnen som dumpningsplats, vilket arkeologerna är tacksamma för! Även fynd från 1800- och tidigt 1900-tal hittades, såsom mineralvattenkärl, ostronskal och champagneflaskor vilket tyder på att man levde ett gott liv vid tjärnen. Ostron började förekomma mer frekvent under 1700-talet i Sverige.

Även en del av en husgrund från 1800-talet framkom men det är oklart om den tillhört en byggnad på den Bünsowska gården. Ett lager sot och kol täckte golvet i grunden och glasflaskor och takpannor som smält av extrem hetta hittades inuti huset, vilket visar att huset sannolikt brann ner år 1888.

Fynd från Styresholm.

KONSERVERING

Konserveringsverksamheten inom museets grunduppdrag beskrivs i kapitlet *Samlingar och samlingsförvaltning*. Förutom detta uppdrag, har museet en uppdragsverksamhet inom konservering, som ska finansieras genom externa uppdrag. Verksamheten riktar sig mot kulturmiljöer i behov av bevarandåtgärder i offentlig sektor och i kyrkoförsamlingar såväl inom som utom länet. Verksamheten riktar sig också till privatpersoner. Konserveringen erbjuder insatser inom en rad olika arbetsfält: konserveringsåtgärder med generalentreprenad för större uppdrag, stöldsäkring av värdefulla objekt, förberedande och utförande konservering, dokumentation och även materialanalyser.

Konserveringsinsatser utförs av museets konservatorer på plats ute i fält, eller om föremålen tillåter transport, i museets brand- och stöldsäkra konserveringsateljéer.

Museets konservatorer är utbildade och har kompetens inom olika materialkategorier såsom konservering av bemålade interiörer och föremål, stafflikonst och konstföremål, konservering av arkitekturbundet måleri på kalkputs samt konservering av sten och andra mineraliska material. Under 2019 påbörjades även etablering av konservering av arkeologiska föremål.

Under året utfördes konserveringsåtgärder till exempel av Hampe Svanbergs bemålade interiör i Hemsö församlingshem. I Ytterlännäs gamla kyrka nödsäkrades kalkputsens som bär medeltida kalkmålningar och på Jamtli rengjordes utomhusskulpturen Jämtbonden. Flera kyrkliga föremål togs emot för konservering från till exempel församlingar i Årsunda och Hanebo (Gävleborgs län) där stöldsäkringar utfördes i samarbete med museets tekniker. Konserveringsprogram skrevs för

bland annat för Forsa kyrka. Länsmuseum Gävleborg har fått stafflikonst av Erik Hedberg och Arnold Plageman konserverad.

Konserveringens mikroskop och preparationsutrustning användes för att tillverka och undersöka tvärsnittsanalyser av Ramsele gamla kyrkas kalkputs från 1700-talet.

Ett forskningsprojekt utfördes med medel från Björkå fornminnesfond med inventering av schabloner på medeltida träskulpturer i Västernorrland.

Konserveringen har bidragit med aktiviteter och föredrag på bland annat Kulturtinget 2019, RAÄ färgforum, Sundsvalls och Murbergets byggnadsvårdsdagar. Den internationella Konserveringens dag firades med en veckas inlägg på sociala medier som kulminerade i en dag med retuschering och porslinsreparation för unga och äldre på museet den 13 oktober.

Anne Braun jobbar med konservering.

SAMLINGARNA OCH SAMLINGSFÖRVALTNINGEN – KUNSKAPSUPPBYGGNAD OCH KUNSKAPSFÖRMEDLING

Samlingarna är centrala för länsmuseumverksamheten, och museets verksamhet ska baseras på museets samlingar. Västernorrlands museums samlingar uppskattas till 50 000 föremål och till en miljon fotografier. Samlingarna på Västernorrlands museum är relaterade till länet och är av lokal, regional och nationell betydelse.

De bevaras i Härnösand och i Sollefteå i klimatstyrda magasin och arkiv. Museet förvaltar även ett arkiv och en boksamling. Syftet med museets samlingar är att bevara dem till eftervärlden och göra dem tillgängliga för allmänheten. Genom att göra samlingarna tillgängliga så skapar museet förutsättningar för ett levande kulturarv med möjlighet till ökad kunskap och nya tolkningar. De representerar historia, vetenskap och kultur och är viktiga resurser för skola, forskning och livslångt lärande. Vi ser också ett intresse från näringslivet och kulturella och kreativa näringar. Samlingarna är stora och unika, med samiska samlingar, folkminnessamlingar, musiksamlingar, berättar- och dialektsamlingar, geologiska samlingar samt flora- och faunasamlingar, vapensamlingar och raritetssamlingar från 1400-talet och framåt. Museet förvaltar ett stort antal depositioner med unika kyrkliga föremål, medeltida träskulpturer och mässhakor med broderier från 1500-talet, från kyrkor runt om i Västernorrlands län. Samlingarna består även av två stora donationer av konst, Bengt Lindströms och Arne Jones samlingar.

Under våren utvecklade Västernorrlands museum kurser i samlingsförvaltning och vård av föremål för länets hembygdsföreningar. Ett kurstillfälle hölls med tema *Att värda textilier* och innehöll information om textiliers uppbyggnad, exempel på skador som kan uppstå på textilier och hur man förebygger att dessa skador uppstår. Vid kursen närvarade 30 representanter från

olika hembygdsföreningar. Deltagarna kom från hela länet, från Anundsjö till Haverö. Kurser kommer att fortsätta erbjudas inom detta verksamhetsområde.

Vid insamling av föremål och fotografiskt material till museets samlingar agerar museets mycket restriktivt i nuläget p.g.a. mycket små resurser för samlingsförvaltning. Dessutom följs den 2018 beslutade insamlingspolicyn där rådet vid insamling ska betänka:

- Har objektet samhällsrelevans idag och i framtiden, så kallad identitetsanpassning?
- Kompletterar det de nuvarande samlingarna, till exempel saknas objekt från modern tid, 1900- och 2000-talen?
- Innehåller det intressant information, en historia som ger liv till nya och gamla förvärv, nytolkning och angelägna material?
- Har det regional anknytning till länets kulturarv, världen i länet? Kan den beredas plats i museets magasin?

Bland besluten för insamling 2019 finns en leksakssamling bestående av mekaniska leksaker från 1940-talet. Samlingen kompletterar våra samlingar med föremål från 1900-talet och berättar om vad en pojke kunde tänkas leka med i Västernorrland under 1940-talet.

Under våren genomförde vi byte av drivsystem i våra rullbara hyllsystem, i tre av våra magasin. Nu byttes drivningen ut till manuella vevar vilket förenklar arbetet för samlingsförvaltningens personal vid framtagande av föremål till bland annat utställningar och forskare.

I arbetet med museets strävan att göra våra samlingar digitalt tillgängliga har ett arbete med att uppdatera bilder på föremål

En ren från samlingarna. Den skall ställas ut på utställningen *Händers verk*.

i museets samlingsdatabas inletts under 2019. Tidigare befintliga bilder i museets samlingsdatabas har under hösten uppdaterats med bilder med högre upplösning. Detta arbete kommer att fortsätta under

många år framöver, med kompletterande fotografering av föremål, digitalisering av fotografier och förstärkning av beskrivande texter för att göra materialet mer sökbart och tillgängligt.

DIGITALISERING UR SAMTLIGA UTGANGSPUNKTER – INSAMLING, BEVARANDE, TILLGÄNGLIGGÖRANDE OCH DELAKTIGHET

I läns museets uppdragsdirektiv finns det övergripande målet att lyfta digitalisering ur samtliga aspekter. Detta görs genom att arbeta med digital insamling, digitalt bevarande och digitalt tillgängliggörande, men också med metodutveckling som stärker en *sömlös helhetsupplevelse av museet*. Museet utvecklar också ett *digitalt först*-perspektiv där den digitala upplevelsen sätts i första rummet, med syfte att locka till fysiska besök, till dialog, medskapande och delaktighet.

Under 2019 har mycket förberedelsearbete gjorts för att kunna arbeta i riktning mot detta mål. För att lyckas med denna förändring har museet förstärkt med kompetens inom dessa områden, bl.a. med en antikvarietjänst för digital förmedling i slutet av 2019 samt under 2020 en antikvarietjänst inriktad på dokumentation och förmedling och en antikvarie/informationsspecialist.

Under 2019 fattades också beslut om övergång till ett nytt samlingssystem; också en viktig förutsättning för utvecklingsarbetet. Under hösten 2019 påbörjades förberedelser tillsammans med Kultur-IT, som utvecklar *Primus* och *DigitaltMuseum*. Arbetet med att migrera museets digitala samlingar är ett mycket krävande arbete som kommer att ta tid, men som också kommer att möjliggöra en stabilare lösning och möjligheten att nå en mångmiljonpublik via www.digitaltmuseum.se. Detta är en viktig förutsättning för att på sikt nå vårt mål om att lyfta digitalisering ur samtliga utgångspunkter.

De kunskapsutvecklande insatserna är viktiga för att nå målen. Under 2019 fattades beslut om en digital strategi för läns museet som bland annat poängterar

betydelsen av att kunskapsförmedla på webb och sociala medier likaväl som i museet. Strategin ska lägga grunden för ett mer konsekvent arbete med kunskapsförmedling i digitala kanaler. För att hitta bra former för detta arbete har en rad pilotinitiativ genomförts under året, här är två exempel:

Under en vecka i maj 2019 övertog läns museet det internationella museikontot @52museums på Instagram. Under veckan postade museet fem inlägg per dag, de berättade om länets historia och museets verksamhet för en internationell publik.

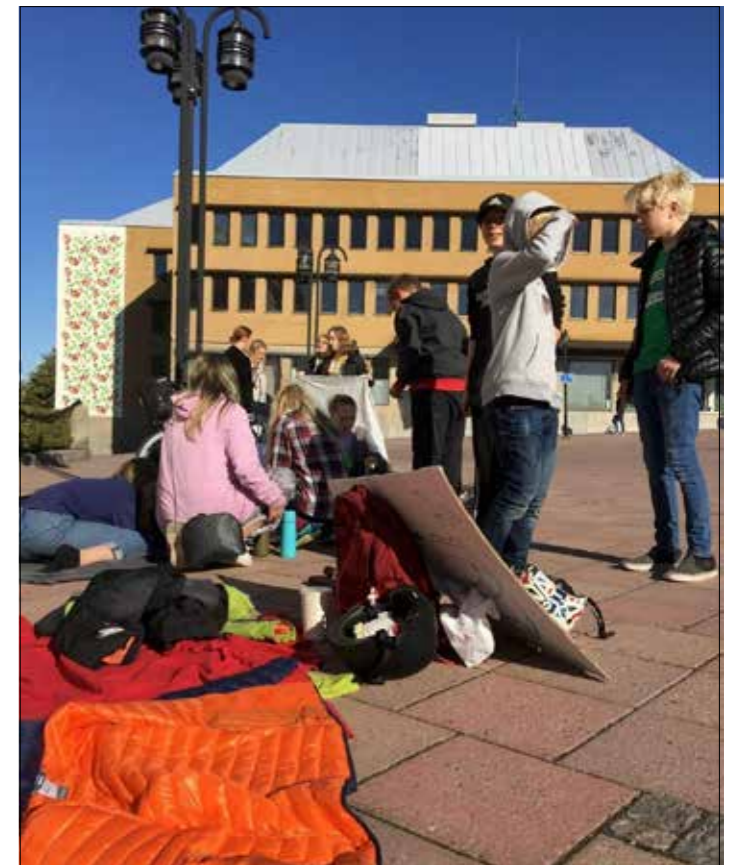
En samlad kommunikation på tema *Julen* sattes ihop för sociala medier under december. Varje dag postades kunskapsförmedlande inlägg på Facebook enligt ett schema, där tematiska inlägg speglade julfirande i äldre tider dag för dag. Som ett komplement sattes en museiblogg upp på webbplatsen på tema julfirande. Där anlätades journalisten Olof Wigren för att under december månad blogga om ämnet utifrån sina egna erfarenheter och traditioner, men också utifrån de som kom in till museet via vår insamling på sociala medier och webb.

Digital insamling är ytterligare en utgångspunkt som är viktig för museets digitala utveckling och samtidsuppdraget. Under hösten 2019 har museet tagit de första stegen för att påbörja digital insamling av berättelser och bilder. Anledningen är att en stor del av kulturarvet som produceras idag är digitalt från början. Det är angeläget för museet att bygga kompetens på området och att införskaffa de digitala infrastrukturerna som krävs för en hållbar uppbyggnad av samtida kulturhistoriska samlingar.

Det första temat var kopplat till *Hållbarhet* och tema *Klimatmanifestationer*. Publiken uppmanades att bidra med bilder från *Klimatmanifestationer* i Västernorrland. Pilotinsamling nummer två genomfördes i december då museet frågade efter berättelser på tema *Julen*. Eftersom museet under 2019 saknat en yta för att visa upp insamlat material startades en museiblogg för att publicera inkomna berättelser. Resultatet var över förväntan och museet ökade trafiken till hemsidan markant under december.

Kunskapsuppbyggnad i samverkan är viktig för museets uppdrag. Som ett led i samarbetet med nätverket *Kulturarv Västernorrland* arrangerade läns museet en utbildningsdag på tema digital utveckling och museer. Tre externa föreläsare bjöds in, som berättade om betydelsen av att använda berättelser i digitala kanaler, att nyttja andras arenor för bättre räckvidd så som Wikipedia och om insamling av bilder och berättelser i digitala kanaler. Under dagen deltog representanter från musei- och hembygdssektorn i hela länet. Som en uppföljning till utbildningsdagen i januari arrangerades en heldag specifikt om Wikipedia. Deltog gjorde bland annat representanter för *Kulturarv Västernorrland* (nätverket där Region Västernorrland är sammankallande), museer och hembygdsföreningar.

Under 2019 har vi i större utsträckning aktivt arbetat med att driva trafik till vår webb, för att stärka det digitala uppdraget. Insamling, blogg och ökad aktivitet på sociala medier via Facebook och Instagram har skapat betydande trafik till vår hemsida, vilket varit positivt. På våra sociala medier har vi ett stadigt ökande antal följare, vilket hänger ihop med vår ökade digitala

vnmuseum Mitt Västernorrland:
Klimatmanifestationer
Västernorrlands museum inleder nu ett arbete med att samla samtidsfotografi, de bilder som vi tar med våra mobiltelefoner och ofta delar i sociala medier. Bidra med bilder till museets samlingar som kunskap till framtida generationer!

Inledningsvis samlar vi via detta formulär för att sedan lägga bilder och texter i museets samlingsdatabas, och visa publikt via museets webbplats och på andra webbplatser som museet kan komma att nyttja för sina samlingar.

närvaro. Även direkttrafiken till hemsidan har ökat markant. En målsättning under året har varit att engagera personalen i sociala medier och webb, för att själva aktivt dela med sig av projekt, händelser och små glimtar av arbetet inom museets alla verksamheter. Detta har gjorts med framgång och det är nu en stor del av personalen som gärna delar med sig av sina olika projekt och verksamheter.

PUBLIK VERKSAMHET – MUSEET SOM MÖTESPLATS OCH KULTURARVSCENTRUM

Temadag i utställningen *Rot och Barr*.

Den publika verksamheten vid museet är omfattande och innehåller de delar som vi brukar benämna utställningar och program. Inom ovan beskrivna verksamhetsområden - inom samlingar, kulturmiljö, byggnadsvård, arkeologi och konservering har museet också ett offentligt uppdrag, något vi brukar kalla publik kunskapsförmedling. En stor del av den publika verksamheten vi erbjuder utformas som utställningar, men också i form av programverksamhet. Ovan har vi också beskrivit det digitala, publika uppdraget. Året har varit framgångsrikt avseende antal besökare, även om antalet besökare i anläggningsstatistiken nått upp till 2018 års nivå. 2019 överensstämmer i besökarantal med åren dessförinnan.

Utställningar och tillhörande program
Året inleddes med utställningen *Alfhild Agrell - ständig rebell*. Utställningen och den största delen av programverksamheten relaterad till den beskrevs i verksamhetsberättelsen 2018. Även 2019 har präglats av samarbetet med Alfhild Agrellsällskapet: litteraturprofessor Annelie Bränström Öhmans föreläsning *Ett sår ska vara bra stort om det inte täckes af ett sidentyg*, om kor-

settkrig och klänningslycka och docenten i litteraturvetenskap Claudia Lindéns föreläsning *Författarkollegor och feminister*.

I årets första utställning *Couture och trasmattor* anordnades några kvällssamtal med inbjudna personer. Fler än 30 personer kom vid varje tillfälle för att lyssna på Lillian Gradin som gått klänningsömnadsutbildning på "Vanförestalten" i Härnösand. Ännu fler ville lyssna till Marika Ördell och *Minnet av en mor*. Besökarna framhöll vikten av att dessa kvällar "var på riktigt". Engagemanget var också stort under den kursdag som anordnades i samarbete med hemslöjdskonsulenterna och Svensk form i Västernorrland under ledning av Eva Karlsson, Teda Art, som lärde ut förberedelser för egna sömnadsprojekt. Utställningen *Couture och trasmattor* och den tillhörande programverksamheten var för museet en satsning kring betydelsen av kvalitet och återbruk.

Två utställningar i stora utställningshallen handlade om hantverkets och naturresursernas betydelse för hållbarhet. Dels *Från rot till barr*, en utställning där 25 utställare utforskar granens potential och tänjer dess

gränser. Utställningen producerades av Magnus Eriksson och Knut Östgård, Hemslöjden i Kronoberg. Museet fullkomligen myllrade av besökare under *En dag om skog* som anordnades av hemslöjdskonsulenterna. Samma sak gällde *En dag om ull* som senare anordnades med anledning av utställningen *Ull för livet*. Föredrag som anordnades under dagen: *Ta hand om ull*, om alpackans ull och dess egenskaper, *Yarns and barns* - om ett minispinneri med ambition att ta vara på den lokala ullen och spinna garn i världsklass, en workshop i nunotövning och en dag om att vårda sina ullplagg och textilier. Under dagen fanns interaktiva verksamheter för barn och vuxna samt försäljning av ull- och skinnprodukter.

Konsten har under året tagit plats i flera utställningar och program. I det så kallade Lindströmrummet visades *Konstinjektion II - med andra glasögon*, ett sextiotial verk från Region Västernorrlands konstsamling och senare *Den monumentala Lindström*, en utställning om Bengt Lindströms offentliga verk, modeller, skulpturer och textilier som bland annat finns i Bengt Lindströms donation på Västernorrlands museum. Ett stort lån från Lindströmsamlaren Nicklas Nyberg, möjliggjorde utställningen.

I stora utställningshallen på övre plan presenterades under fyra dagar i maj *Pop up ljudkonst Håla folkhögskola*. Kursdeltagarna inom *Ljudkonst* på Håla Folkhögskola ställde ut och visade sina arbeten. Konstnärerna fanns till och från närvarande i utställningen under helgen.

Västernorrlands museum gästar också Ånge kommun med utställningen *Arne Jones värld*, på Ålsta folkhögskola. Utställningen ger en inblick i Jones konstnärskap och visar några tankebubblor, skulpturer, samt en interiör inifrån hans ateljé. Dessut-

om visas en film om hans *Sinsemellor*.

Många ansökningar kom in till utställningen *Y-salong 2019*. Efter två dagar av intensivt juryarbete med 113 ansökningar valdes 41 konstnärer ut. Den 13 juni öppnade utställningen med 63 verk. Temat för *Y-salong 2019* var *Gränslandskap*. Årets jury bestod av Anders Jansson museiintendent från Bildmuseet i Umeå och Lena Ylipää bildkonstnär och tidigare konstkonsulent i Region Norrbotten.

I samband med utställningen ordnades babyvisning med måleri för 6-15 månader gamla barn tillsammans med en vuxen. Det gick att delta i personliga visningar av *Y-salong* med utställningsproducent Maria Sundström samt konstkonsulenten Sebastian Andersson, Region Västernorrland. Det erbjöds Yoga i konsten med Yoga-instruktör Gudrun Sondell. Och under sommaren kunde barn delta i konstkollo med Anne Hagström. I samarbete med Region Västernorrland erbjöds *AIRY-Happening* på museet under utställningsperioden. Ett samtal och presentation av årets AIRY-stipendiater.

I samband med de förändringar och verksamhetsprioriteringar som genomförs på museet efter styrelsens beslut skapade konstnärerna en konstaktion i *Y-salong*. Här avsåg man framförallt att det beslutats om färre tillfälliga utställningar under en period. Syftet var att uppmärksamma det man anser vara en nedmontering av konstens möjligheter såväl på museet som i länet och nationellt. Aktionen innebar att konstnärerna täckte över sina egna konstverk med svart tyg, i protest under några dagar. Museet skrev i sin kommentar bl.a. att: "Ett av våra mål med förändringsarbetet är att kunna lägga resurser på angelägen omarbetning av basutställningar så att de blir mer relevanta för hela länet och tillgäng-

Tillfälliga utställningar 2019

ALFHILD AGRELL - STÄNDIG REBELL 6 september - 10 februari
KONSTINJEKTION II - MED ANDRA GLASÖGON 4 oktober 2018 - 13 januari 2019
COUTURE OCH TRASMATTOR 22 november 2018 - 8 mars 2020
TOMTAR PÅ MURBERGET 2 december - 13 januari
FRÅN ROT TILL BARR 28 februari - 19 maj
ULL FÖR LIVET 4 april - 9 maj
DEN MONUMENTALA LINDSTRÖM 9 maj 2019 - 10 januari 2021
POP UP LJUDKONST HOLA FOLKHÖGSKOLA 23 - 26 maj
NYINVIGNING PRINS POMPOM 1 juni - tillsvidare
Y-SALONG 2019 13 juni - 15 september
ARNE JONES VÄRLD 3 oktober 2019 - 4 oktober 2020 (Utställning i Fränsta).
MELLANPLATSER/PLACES IN BETWEEN 17 oktober 2019 - 12 januari 2020
HÄNDERS VERK 28 november - tillsvidare

Utställningen *Ull för livet*

Invigning av *Y-salong 2019*

Utställningen *Händers verk*

Utställningen *Alfhild Agrell - ständig rebell*

Utställningen *Konstinjektion II*

Utställningen *Couture och trasmattor*

Utställningen *Från rot till barr*

Utställningen *Mellanplatser/Places in Between*

Utställningen *Den monumentala Lindström*

liga för fler målgrupper. Ett av de viktigaste målen som museet har är att vara ett länsmuseum som är angeläget för hela länet. Precis som tidigare blir museet fortsatt en del av de arenor i länet, kommunala museer och konsthallar och konstföreningar, som prioriterar samarbeten med aktörer inom samtidskonsten”.

Finissage för Y-salong hölls i september med *Durational performance Mimi Spirits* och samma dag hölls ett samtal om samtidskonstens betydelse för Västernorrland. Y-salong 2019 avslutas med ett performanceverk av konstnären Björn Ola Lind och butohdansaren KAI-EN.

Med anledning av omarbetningen av museets basutställningar hölls en delkonferens, i samarbete med Mittuniversitetet, Västernorrlands museum och Världskulturmuseerna under temat I skuggan av *Antropocen och museerna*, på museet. Sverker Sörlin, professor vid Historiska studier på KTH föreläste om *Antropocen och museerna: Begreppshistoriska reflektioner* och gruppen deltog i samtal och analyser kring utställningen *Möten mellan älvorna*.

Den 28 november hölls invigning av utställningen *Händers verk*. Utställningen hade, genom ett samarbete med Härnösands folkhögskolas synutbildning och kunnande inom teckenspråk, satsat på tillgänglighet. I utställningen finns både taktila föremål, tillverkade av slöjdare och punktskrift, samt VoiceOver i en särskild läsplatta för den som önskar. Vid invigningen skedde ett uruppförande av Fanny Källströms minisvit *Tre rosor röda*, tillsammans med Patrik Källström. Ett sjuttioal personer deltog.

Den sista utställningen för året var *Mellanplatser/Places in Between*. Vernissage hölls den 17 oktober och museichef Jenny Samuelsson invigde utställningen tillsammans med bildkonstnären och fotografen Linda Maria Thompson som introducerade utställningen och berättade om sin konstnär-

liga forskning. Den pågående konstnärliga forskningen handlar om representation och visualisering av migration utifrån både ett personligt och politiskt perspektiv, dåtid och nutid. Under julperioden kunde besökare delta i och lyssna till samtal där temat fördjupades, bland annat med Linda Frisk, konstantendent Härnösands konsthall och under ett annat tillfälle Elin Eriksson om hennes personliga erfarenheter.

Under kommande 3-4-årsperiod står revideringen av basutställningarna i fokus. I detta avseende satsar vi på att utveckla museet till en upplevelse i full skala. Under 2019 har inte annat än ett inledande arbete påbörjats för denna revidering, och där fokus tydliggjorts på hållbarhet, den demokratiska arenan, delaktighet samt barn och unga. En arbetsgrupp har formats och ett första beslutsunderlag hanterats.

Programverksamheten

Bland höjdpunkterna i årets programverksamhet kan nämnas uruppförandet av den nyskrivna barnoperaföreställning ”Prins Pompom - eller en rolig historia om konsten att ha tråkigt” som Operastudion Kapellsberg vid Härnösands folkhögskola gav flera föreställningar av i utställningen *Pompom - en litterär lekutställning*. Det var i samverkan med länsmuseum som Kappellsbergs musikskola sökte medel från Kulturrådet för att skriva, komponera och framföra en barnopera.

Museet har också haft gästspel av Teater Västernorrland som under ett par sommarveckor spelade *Tartuffe* som utomhus-teater på friluftsmuseet. Föreställningarna var mycket uppskattade och gav mersmak för fortsatt samarbete. *Tartuffe*-samarbetet inspirerade också sommarlovslediga barn och ungdomar att skapa egna teatermasker under ett par intensiva veckor i museet.

Nämnas ska också höstens föreställning *Mio, min Mio* med Teater Pegasus, i samarbete med Härnösands Teaterförening - en

interaktiv barnteater där barnen i publiken fick vara med på scenen och vara medskapande i föreställningen.

Barnen är en viktig målgrupp för museet. I samband med alla skollov har vi ordnat med kreativa aktiviteter. Barnen har bland annat fått baka timmerstockar på sportlovet, göra teatermasker på sommarlovet och skapat fantasidjur av återbrukat julklappspapper på jullovet. På Fritidsbåtsmuseum har det varit *Knep & knop-verkstad* under sportlovet och påsklovet. I museets hörsal har *Lovbio* blivit ett inarbetat begrepp med filmvisning kl. 14.00 på vardagar under loven, i samarbete med Sveriges Förenade Filmstudios.

Länets litterära sällskap har bidragit med många programaktiviteter. Dels som föreläsningar i samband med utställningen *Alfhild Agrell - ständig rebell*, dels som temadagar på torsdagar under sommarsäsongen på friluftsmuseet och framförallt med den påkostade litteraturfestivalen *I gott litterärt sällskap* i oktober.

Museet har ett nära och återkommande samarbete med Härnösands folkhögskola. Elever och lärare på musiklinjen Kapellsberg erbjuder många musikupplevelser för museets besökare med konserter, folkmusik och operaföreställningar. En särskilt populär konsertform är vandringskonserter där man alternerar mellan miljöerna på friluftsmuseet och i museets utställningar. Tillsammans med folkhögskolan arrangerar vi också *Filmstudio Murberget*. Vårens tema var *Älskade familj, hatade familj* och under hösten visades filmer på temat *Ålderdom*.

En stor del av programverksamheten sker i samverkan med andra aktörer.

Under 2019 har vi samarbetat med:

Alfhild Agrellsällskapet, Birger Normansällskapet, Byggnadsvård Mitt, Emil Hagströmsällskapet, Film Västernorrland, Folkdanslaget Öbackaringen, Friluftsförbundet Härnösand, Föreningen Härnösand och Havet, Föreningen Regnbågsfrukostar i Härnösand, Hemslöjdskonsulenternas slöjdklubbshandledarutbildning, Hålsjö folkhögskola, Härnösands folkhögskola, Härnösands Hemslöjdsförening, Härnösands kommun, Härnösands Musiksällskap, Härnösands parad-orkester, Härnösands Släktforskare, Härnösands spelmansgille, Härnösands Teaterförening, Härnösands Trädgårdsodlareförening, Härnösands Vävstugeförening, Internationella klubben 5i12, Janne Vängmansällskapet, Karl Östmansällskapet, KFUMs Scoutkår Härnösand, Lars Ahlinsällskapet, Laura Fitinghoff-sällskapet, Ludvig Nordströmsällskapet, Medelpads folkmusikförbund, Medelpads hembygdsförbund, Murbergsgillet, Musik och kulturskolan i Härnösand, Musik Västernorrland, Norrdans, Orrestaare Saemien Sibrie - Örnköldsviks sameförening, Pelle Molinsällskapet, St Olofs katolska församling i Sundsvall, Studieförbundet ABF, Studieförbundet Ibn Rushd, Sveriges Förenade Filmstudios, Teater Västernorrland, Ålsta folkhögskola, Ångermanlands hembygdsförbund, Ångermanlands spelmansförbund och Ångermanlands distrikt av Svenska Folkdansringen.

MURBERGET FRILUFTSMUSEUM

2019 var friluftsmuseet öppet från och med midsommarafteon varje dag fram till mitten av augusti. Det var en kort och intensiv period, med många program. Friluftsmuseet premiäröppnade på Nationaldagen med Härnösands kommuns stora nationaldagsfirande. Årligt återkommande höjdpunkter är *Nationaldagen*, *Midsommarafteon*, fr.o.m. 2018 *Barnens allsång*, *Murbergsstämman* med *Hembygdens dag*, *Internationella festen* och *Julmarknad på Murberget*.

Ett nytt inslag i årets midsommarfirande var en workshop med genomgång av de danslekar som sedan dansades kring stängen, tillsammans med Murbergsgillet. Hur går egentligen texten och hur ser rörelserna ut som hör till? Ett populärt inslag som vi kommer att fortsätta med. Ett roligt och lustfyllt sätt att förvalta kulturarvet.

Samarbeten med föreningar och privatpersoner är avgörande när det kommer till genomförande av verksamheten och utvecklingen av Murberget friluftsmuseum. Härnösands trädgårdsodlareförening har stor betydelse för Prästgårdens trädgård och den har i år utvecklats ytterligare med deras värdefulla insatser. Trädgårdsodlareföreningen höll också i en populär plantmässa. Trädgårdarna har fått en upprustning med hjälp av landskapsarkitekt och trädgårdsmästare Mirjam Åkerblom, som har funnits med i planering och genomförande av förbättringar. Hon har arbetat med våra trädgårdsmiljöer som guide och inspiratör - bl.a. skolträdgården, flera publika aktiviteter om odling, bl.a. i skolträdgården och i Prästgårdens trädgård.

Ett av de större samarbetena med Ångermanlands hembygdsförbund och Medelpads hembygdsförbund är *Hembygdens dag*, som detta år samordnades med Murbergsstämman och lockade många besökare. Härnösands spelmannsgille är, genom sina spelmansträffar varje fredag i Ångermanlandsgården, en annan betydelsefull samarbetspartner.

Museet bemannar och ansvarar för program i miljöerna - Skolan, Smedstorpet, Kyrkan, Prästgården, Ångermanlandsgården och Kägelbanan. Det fanns under 2019 nio får, fyra höns och två kaniner. P.g.a begränsade resurser ifråga om personal och infrastruktur måste djurhållningen i nuläget hållas i liten omfattning.

Under 2019 var Handelsboden stängd p.g.a. restaurering. Under 2018 hade Handelsboden 4.150 besökare, och vi märker av detta besökstapp i 2019 års statistik. Under 2019 var Murbergskyrkan en populär miljö för besökarna. Det hölls medeltida bildverkstad i Kyrkkrogn, morgonstämning i kyrkan där besökarna fick prova att spela instrument och konserter på torsdagskvällar. I skolan hölls det gammaldags skollektioner och sång- och musikstunder

på söndagar. Skolan är en mycket populär miljö för barn och barnfamiljer. Under sommaren intervjuades guiden Olle Burlin i P4 vilket väckte extra mycket intresse för lektionerna. I Prästgården hade sju olika författarsällskap från länet presentationer och i trädgården firades Wendelas födelsedagskalas. Där hölls också Världsbroderidagen, ett samarrangemang med Härnösands hemslöjdsförening. Tillsammans med Härnösands Vävstugeförening hölls flera publika aktiviteter i Ångermanlandsgården. Andra aktiviteter som hölls under 2019 var medeltidsdagen och 1700-talsdagen i Åvike herrgård.

Julmarknaden är årets sista stora arrangemang. Museet har inlett ett flerårigt utvecklingsprojekt av julmarknaden och de anknäytande aktiviteterna i gårdarna på friluftsmuseet. Bland annat har vi sett över marknadsområdet och kriterierna för medverkande försäljare. Tyvärr hade vi sämsta tänkbara väder för ett stort utomhusarrangemang i december; det regnade. De som kom var mycket nöjda och många tog del av utbudet av sagor och jultraditioner från olika tidsperioden som erbjöds ute i gårdarna på friluftsmuseet.

Jul i Ångermanlandsgården med Bengt och Johanna.

ULVÖ KAPELL

Länsmuseet äger och förvaltar Ulvö gamla kapell som ligger längs Hamngatan på Norra Ulvön i Örnsköldsviks kommun. Ulvö gamla kapell är ett av norrlands-kustens äldsta fiskekapell uppfört av Gävlefiskare på 1600-talet. Takmålningarna från 1719 är utförda av Roland Johansson Öberg, en lokal bondson från Norra Ulvön.

Driften och guidning av besökare i kapellet görs av Ulvö kapellag för länsmuseets räkning - med lokala guider och sommararbetande ungdomar. Ulvö kapellag driver själva Ulvö museum, placerat på den gamla lotsplatsen. Museet bestående av ett kokhus, en sjöbod och en gistvall, Ulvö lotsplats på Lotsberget och Ulvö Gamla kapell som en sammanhängande helhet där olika delar av Ulvöhamns historia och kulturarv berättas. De olika delarna binder ihop tiden från 1600-tal till idag.

Under säsongen 2019 hade Ulvö gamla kapell öppet dagligen från den 1 juni till den 31 augusti. Under lågsäsong i maj, september och oktober bokades besök och guidning i kapellet genom kontakt med Ulvö museum.

Under 2019 var det två guider som mötte besökarna från maj till september och det

är fantastiskt att under sommaren ha 14 ungdomar som sommarjobbat med att ta del av och sprida vidare ett lokalt kulturarv till över 10 000 besökare.

I början av säsongen, på nationaldagen, 6 juni mottog Ulvö kapellag Arne Söderbergs Hembygdsstipendium för sitt arbete med Ulvö museum där Ulvö gamla kapell har en stor betydelse.

Stipendiet delas ut årligen till ”enskild person, en grupp eller en förening som på ett förtjänstfullt sätt, genom forskning, dokumentation, förmedling eller annat bidragit till ökad kunskap om Örnsköldsviks kommuns lokalhistoria”.

Under året fick vi också svar på åldersdateringen av fiskekapellen längs Västernorrlandskusten som ingår i kulturarvprojektet *Fiskarkapell i Medelpad och Ångermanland* och har drivits sedan 2017 av Härnösands stift. Arbetet utförs av experter från tre museer, länsmuseerna i Västernorrland och Gävleborg samt Hälsinglands museum i Hudiksvall. För Ulvö kapell har tidigaste byggår fastslagits till år 1626, några år senare än 1622 som står skrivet på insidan av dörren till kapellet.

GAMMELGÅRDEN I MYCKELGENSJÖ

Gammelgården i Myckelgensjö ägs av Västernorrlands museum. Den är ett omtyckt besöksmål trots att den ligger en bit ifrån de stora allfartsvägarna. Länsmuseet bemannar med en guide alla dagar i veckan under sommaren, med början på midsommardagen. Gammelgården är unik med de 30 gamla byggnaderna som ligger samlade i en gårdsgrupp med utsikt över sjön.

På gården finns bevarade samlingar från den tid gården ägdes av familjen Genberg. Det inkluderar många vardagsföremål,

kläder, samiska skinnarbeten (bl a fällar och skor), en skomakarutrustning, linberedningsverktyg med mera. Det finns också många berättelser, nedtecknade och inspelade av personer som kunde berätta om de som en gång bodde där, och hur de levde. Under sommaren 2019 har det städats och gallrats i byggnaderna.

Museet har ett fint samarbete med Myckelgensjö byförening, vilka också driver sommarkaféet med hembakt bröd och lokala produkter.

FRITIDSBATSMUSEET

2017 öppnade ett nationellt fritidsbåtsmuseum i Härnösand. Det tillkom genom ett samarbete mellan Statens maritima och transporthistoriska museer, Västernorrlands museum och Härnösands kommun. Att museet etablerades i Härnösand motiveras av att länet och staden har en stark maritim historia och en tydlig inriktning och kultur med fritidsbåtar. Dessutom är möjligheterna stora att samverka med både föreningar, företag och myndigheter med maritim anknytning. Etableringen har också en förklaring i att de statliga museerna ska utöka sin närvaro ute i landet.

2019 var Fritidsbåtsmuseets tredje verksamhetsår. Under sommarsäsongen bemannades museet med guider, och höll öppet alla dagar. Museet hade 1.215 besökare under året.

Bedömningen är att utvecklingspotentialen för museet är stor, särskilt i samarbete med andra aktörer och genom att utveckla befintlig utställning. Under året har arbetet med att vidareutveckla konceptet och potentialen för Fritidsbåtsmuseet som besöksmål stått i centrum. Eftersom museet etablerades hastigt under 2017, har mycket av projektledarens arbete under 2018 och 2019 gått åt till att skapa goda förutsättningar för verksamhet. Under våren 2019 avslutade projektledaren sin tjänst, och museet fick planera verksamheten på annat sätt. En ny projektledare har tillsatts, och i övergångsperioden har visst utvecklingsarbete av naturliga skäl tagit längre tid. Uppbyggnadsarbetet för verksamheten under 2019 har lett fram till förutsättningar för utveckling under 2020 och 2021.

Några resultat från 2019:

Museets samling av motorer kommer att utökas i samarbete med Västerås veteranbåtsmuseum. Det är planerat att motorerna kommer att utgöra en egen del i museet och ge besökaren en översikt av utombordsmotorns utveckling under 1900-talet. Det finns även planer på att komplettera utställningen med några båtar under det kommande året för att få en ännu bättre representation av båttyper.

Ett långsiktigt samarbete med Härnösands Segelsällskap har inletts kring den omfattande pokalsamling som länsmuseum har i sina samlingar. Tanken är att denna ska visas och presenteras på Fritidsbåtsmuseet. För att öka kunskapen kring de olika priserna kommer HSS i samverkan med Fritidsbåtsmuseet ta fram historik om de olika båtarna, tävlingarna, skepparna, konstruktörerna mm för att på så vis sätta prispokalerna i ett sammanhang.

2020 års temautställning på museet blir *Tro, hopp och kärlek*; en utställning om sjömanstatueringar och historiken bakom dessa. Utställningen är producerad av Sjöhistoriska museet och har starka kopplingar till maritimt liv, identitet och kroppskonst.

Genom samarbete med Sjöhistoriska museet och Härnösands kommun så ska en fyr monteras utanför museet som markör för besökare. Under året som kommer ska denna högtidligen invigas.

REGIONAL HEMSLÖJDVERKSAMHET

Hemslöjdskonsulentverksamheten i Västernorrland är placerad på läns museet. Uppdraget att främja hemslöjd i länet bedrivs genom löpande verksamhet som till exempel kursverksamhet, slöjdhandledarutbildning, slöjdworkshops, utställningar och framtagande av pedagogiska material.

Hemslöjdskonsulenterna samarbetade under året med en mängd olika aktörer såsom kulturkonsulenter, museer, kulturskolor, skolor, studieförbund, föreningar, bibliotek, fritidsgårdar, privata slöjdare med flera, såväl i som utanför länet och ibland också i internationella projekt. Mest effektivt är arbetet när långsiktiga samarbeten fungerar väl med olika aktörer.

Barn och unga är en prioriterad målgrupp. 2019 gav goda möjligheter, bland annat via de båda slöjdställningarna som erbjöd god miljö för programverksamhet för grundskolorna. Här följer några exempel från verksamheten under året.

Slöjd kommer lastad är ett projekt avsett som fortbildning och inspiration för grundskolans slöjdlärare, men det riktar sig också direkt till eleverna med inspiration och kunskap om hemslöjd. Projektet har finansierats av Region Västernorrland. Projektet når skolorna både i fysisk och i digital form. Projektet bygger dels på taktila slöjdlådor med inspiration till slöjd i traditionella tekniker och material men med utformning och funktion för ungas liv och behov idag, dels produceras en tillhörande hemsida med ytterligare inspiration, foton, filmer, DIY-texter, faktatexter och fördjupningar. Materialet har färdigställts under slutet av 2019 och kommer att lanseras under 2020.

Två externproducerade utställningar om *slöjdmaterial, gran och ull*, visades på Västernorrlands museum under våren 2019.

I samband med utställningarna presenterades lokala slöjdare/företagare/ullproducenter. Utställningarna följdes upp med varsin temadag samt en omfattande programverksamhet dit länets alla grundskolors mellan- och högstadielklasser bjöds in.

Förutom detta har det hållits arrangörsutbildning för ungdomar i samarbete med Scenkonstbolaget och Riksteatern - Kultur Crew. Under våren avslutades Kultur Crew-gruppen som utbildats under 2018. Nya pengar för 2019-2020 söktes och beviljades från regionen, denna gång med Riksteatern som projektägare. Under 2019 deltog ungdomar från Matfors, Sundsvall och Timrå, lite senare anslöt också Härnösands fritidsgård. Under hösten genomfördes första utbildningshelgen i Sundsvall.

Arrangörsutbildningen syftar till att ge ungdomar kompetens och självkänsla till att kunna göra egna kulturarrangemang i sina kommuner. Den innehåller bland annat ämnen som ekonomi, hantering av avtal och ansökningar, marknadsföring, ljud- och ljus teknik, arrangörskap, värdskap, presskontakter och deltagarkultur. Planen är att årligen genomföra arrangörsutbildning för unga i regionen.

I projekt *Arctic Wood NetWork* (finansierat av Nordiska ministerrådet) har hemslöjdskonsulenterna samarbetat med museer i Ryssland, Danmark, Finland och Norge. Projektets syfte är att bidra till ökat entreprenörskap bland trähantverkare i kulturarvsfältet (t.ex. byggnadsvård, slöjd) samtidigt som också museer, framförallt friluftsmuseer, också ökar sin entreprenörskompetens. Projektet drivs av Midt-Troms museum, Norge. I projektet har flera av de andra museerna besökts under 2019.

Västernorrlands konsulenter besökte under året Åbo hantverkermuseum och Stundars friluftsmuseum i Korsholm, Finland, Midt-Troms museum i Bardufoss,

Såkskurning av trasmattor på byggnadsvårdsdagen.

Slöjdbang i entrehallen Västernorrlands museum.

Norge samt Kizhi state museum (Petrozavodsk) och Malaya Korely (Arkangelsk Oblast) i Ryssland. Under våren 2020 skrivs projektets slutrapport.

I Handmade-projektet *Birch Bark Revival* (finansierat av Nordiska kulturfonden) deltog konsulenter tillsammans med Midt-Troms museum samt svenska och finska slöjdare. Projektet leds av Design Stories i Göteborg.

Under året hölls tio olika slöjdcourser i ämnen som slöjdcirkuspedagogik, tova-de skor/stövlar, mönsterkonstruktion för sömnad och Biomimicry. 25 olika slöjdworkshops har hållits på olika orter i regionen, samt några utanför länet. Hemslöjdskonsulenterna genomför varje år en slöjdhandledarutbildning för slöjdare som vill leda fritidsverksamhet för barn

och unga. Kursplanen består av 54 studietimmar och fördelas under tre helgträffar. Under 2019 utbildades åtta nya slöjdhandledare.

För fjärde året hölls *Slöjdbang - en dag om slöjd*, på läns museet. Konceptet bygger på tematiskt event öppet för alla, träffen bjuder på både lättsmält och fördjupning. Cirka hundratalet besökare brukar delta. Årets tema var *Slöjden ger dig vingar*. På Urkult världskulturfestival arrangerade hemslöjdskonsulenterna en stor slöjdverkstad öppen för alla åldrar. På friluftsmuseet hölls en byggnadsvårds- och hantverksdag med olika utställare inom byggnadsvård och slöjd. Detta var ett arrangemang i samarbete med projekt *Traditionellt hantverk och hållbart byggande* som drivs av Byggnadsvård Mitt och Jamtli.

AFFÄRSVERKSAMHETER

Museet har ett uppdragsdirektiv från stiftelsebildarna där vikten av den externa finansieringen betonas. Affärsverksamheter ger ett stort mervärde till kärnverksamheten, och förstärker museet i sitt uppdrag. Affärsverksamheter genom butik, kafé, konferens och olika upplevelser är en del av att öka externfinansieringen. Generellt behöver kulturverksamheter, och inte minst de som inriktar sig mot kulturarv, stärka kopplingen till kulturarvsturismen.

På sikt kommer museet utvecklas mer strategiskt vad gäller besöksnäring - och projekt söks kontinuerligt för att kunna förverkliga detta. Under 2019 har utvecklingssteg i fråga om våra egna affärsverksamheter tagits.

Under året har Gårdshuset på friluftsmuseet renoverats invändigt till en konferensmiljö och även Handelsbodens restaurering har påbörjats. I Kyrkkrogon har skorsten m.m. restaurerats, vilket gör att byggnaden ska kunna användas för uthyrning och upplevelser.

Museibutikens inriktning är lokala/regionala varor med koppling till kulturarv. Under de senaste åren har den lokala profilen stärkts, bland annat genom att relationen med lokala hantverkare stärkts, exempelvis genom "Pop-up i museibutiken".

Detta samarbete med regionala hantverkare och slöjdare, är populärt hos besökarna. Hantverkarna finns på plats för att visa, berätta och sälja sitt hantverk. Likaså hålls en minivernissage under några timmar första utställningsdagen där besökarna får träffa hantverkaren/slöjdaren. Exempel på lokala-regionala varumärken som säljs i butiken: Mitt Skafferi, Spikarö, Kulturverkstan, Uldorado, Charlotta Perner, Jacob Baumann, Theresia Poniatovska, Kent Hammarström etc.

Butiken jobbar med hållbarhet och återbruk samt restprodukter, en inriktning som kommer att fortsätta utvecklas. Museibutiken arbetar också utifrån ett socialt hållbarhetsperspektiv - förstärker mångfald och jämställdhet. Museet är t.ex. Fairtrade anslutet och har arbetat med kampanjer under året, dels under våren *Fairtrade Challenge-fika* på Västernorrlands Museum, som syftar till att sprida Fairtrades budskap om social hållbarhet. Butiken sålde kaffe, te, choklad, godis, socker och bakverk som är Fairtrade. Under hösten genomfördes Fairtrade-kampanjen genom att ha rabatter på våra Fairtradevaror i butiken och tävling för besökarna. Förutom detta så har butiken haft andra butikskvällar med rabatter, och erbjudanden.

Under 2019 har museet drivit ett kafé med hjälp av arbetsmarknadsåtgärder i form av extratjänster. Här har det serverats uppskattad vegetarisk soppa och hembakat bröd. Denna satsning avslutades under 2019, och museet stängde sin lunchservering. Under december månad hade Fredde's mat *pop-up-verksamhet* i museets restaurang. Under februari 2020 öppnas kafé och restaurang i museibyggnaden i extern regi, Lindas Mat & Kafé.

POP-UP I BUTIKEN

9 februari-11 mars

Vernissagemingel lördag 9/2 kl 11-14

Vi har bjudit in Charlotta Perner, keramikern från Sundsvall. Hon tillverkar bruksting i porslin och stengods med tidlös enkelhet. I en del av glasyrerna finns lera från kusten söder om Sundsvall. www.charlottaperner.se

VÄSTERNORRLANDS MUSEUM
Fri entré www.vnmuseum.se
Härnösand. Öppet alla dagar 11-17
Kvällsöppet torsdagar till 20
Butik & kafé, tfn 0611-886 00

POP-UP I BUTIKEN

26 oktober-1 december

Vernissagemingel lördag 26/10 kl 11.00-13.00

Vi har bjudit in Teresa Poniatowska, hantverkare från Örnsköldsvik med bl.a fåglar i papier-maché.

VÄSTERNORRLANDS MUSEUM
Fri entré www.vnmuseum.se
Härnösand. Öppet alla dagar 11-17
Kvällsöppet torsdagar till 20
Butik & kafé, tfn 0611-886 00

POP-UP I BUTIKEN

27 april-26 maj

Vernissagemingel lördag 27/4 kl 11.00-14.00

Vi har bjudit in Åsa Farm Stadin, skinnsömnad och yllebrodueri från FjolstaGård.

VÄSTERNORRLANDS MUSEUM
Fri entré www.vnmuseum.se
Härnösand. Öppet alla dagar 11-17
Kvällsöppet torsdagar till 20
Butik & kafé, tfn 0611-886 00

POP-UP I BUTIKEN

1 juni-4 augusti

Vernissagemingel lördag 1/6 kl 11.00-13.00

Vi har bjudit in Jakob & Mona Baumann från Noraström. Jakob slöjdar i trä och Mona målar föremålen.

VÄSTERNORRLANDS MUSEUM
Fri entré www.vnmuseum.se
Härnösand. Öppet alla dagar 11-17
Kvällsöppet torsdagar till 20
Butik & kafé, tfn 0611-886 00

BIDRA TILL FORSKNING OCH KUNSKAPSUPPBYGGNAD

Att bidra till forskning och kunskapsuppbyggnad är centralt i ett museums uppdrag, och är tydligt uttryckt i museilagen och uppdragsdirektivet. Detta gör vi genom att samverka med kunskapsinstitutioner, men också genom att utgå från våra samlingar. Ett professionellt arbetssätt är också grundläggande. Likaså är samverkan helt central, samverkan som i sin tur ska leda till kunskapsuppbyggnad.

Forskning och kunskapsuppbyggnad är, utöver i museets grunduppdrag, knutet till externfinansierade projekt, som vi också arbetar för att öka. Detta för att öka vår externfinansiering - vilket är ytterligare ett mål som museet ska nå enligt uppdragsdirektivet. Här följer några exempel.

I Norrland har museerna ett gemensamt kunskapsuppbyggande projekt *Museer i Norr - Nätverk för kunskap* som syftar till att stärka museernas förutsättningar att utvecklas utifrån krav på kunskapsuppbyggnad enligt Museilagen. Projektet initierades 2018 som ett treårigt interregionalt samarbete mellan fyra läns museer samt två specialmuseer i Norrland. Under 2019 genomfördes 17 webbseminarier. Seminarierna har vänt sig till olika yrkesgrupper i museerna med målsättningen att presentera och diskutera ny forskning, nya arbetsmetoder eller ett tätare samarbete mellan museerna. Teman har bland annat varit: *Forskningssamarbeten inom kulturarvsområdet, Insamling, Det digitaliserade museimaterialet, Affärsverksamheter och museibutiker*. Intresset att delta i webbseminarierna har varit stort så deltagare har funnits även från Länsstyrelserna och läns museer i södra delen av landet. Projektkoordinator vid Västernorrlands museum har inom projektet även utrett frågor om forskarutbildning för museipersonal och vidareutbildning till byggnadsantikvarie då behovet av utbildade byggnads-

antikvarier är stort i Norrland. Projektet koordineras från Västernorrlands museum och delfinansieras av Statens kulturråd och Region Västernorrland.

Hembygdsförbunden driver tillsammans med läns museet sedan 2017 ett projekt för att överföra lokala äldre register och digitala data till ny och publik plattform. Projektet erhöll under året bidrag från Jordbruksverket/Länsstyrelsen för att fortsätta arbetet att på nätet bli synliga och tillgängliga för besöksnäring och turism.

Första delen av projektet *Landskapet för asylsökande* är ett samarbete med Ångermanlands hembygdsförbund och Västernorrlands museum under perioden juni 2018 till september 2019 (en fortsättning genomförs 2019 till 2020 tillsammans med Internationella klubben/5i12, Härnösand). Syftet med projektet är att främja vuxna asylsökandes kunskaper om det svenska samhället för en enklare och snabbare etablering efter asylprocessen. Hembygdsgrändar, kulturevenemang och kulturinstitutioner har potential att skapa förståelse för hur dagens samhälle vuxit fram. De förmedlar kunskap om kultur, traditioner, värderingar och normer om medborgarnas rättigheter och skyldigheter som är avgörande för asylsökande att veta och känna till om det svenska samhället. Aktiviteter har bedrivits i fyra kommuner; ca 900 personer, i ca 50 aktiviteter. Målsättningen var att engagera lika många kvinnor som män men det har av olika anledningar inte varit möjligt även om det ordnats särskilda aktiviteter för kvinnor och för kvinnor och barn. Vårt intryck är emellertid att deltagarna uppskattat aktiviteterna och att projektet uppfyllt sitt syfte.

Ett annat projekt som nu avslutas och som museet har varit involverad i under året är *I skuggan av Antropocen: Utveckling av ekokritisk museipedagogik vid kulturhistoriska museer*, ett projekt som drivits av Riksantikvarieämbetet och Världskulturmuseerna under projektledning av docent Carola Nordbäck. Projektet har arbetat med museernas kulturarvspedagogiska uppdrag, och utforskat metoder och infallsvinklar för att koppla verksamheten till *Agenda 2030* och ett ekokritiskt förhållningssätt. Det handlar om att utveckla museernas sätt att främja det som i *Agenda 2030* kallas *lärande för hållbar utveckling*. Medarbetare på läns museet har varit delaktiga i detta arbete, och en konferensdag har hållits på Västernorrlands museum under hösten 2019.

Under 2019 har läns museet också inlett samarbete med Mittuniversitetet och Timrå kommun kring forskningsprojektet *Ung i Timrå* som syftar till att undersöka hur unga kan göra sina röster hörda gentemot politiker kring samhällsfrågorna och vilken roll museet kan spela i medborgardialog. I projektet undersöks specifikt metoden Photovoice.

Västernorrlands museum har en viktig samverkansroll i länet, inte enbart genom projekt. Målet är att genom samverkan med besöksnäring och andra aktörer inom närings- och föreningsliv tillsammans bidra till ett attraktivt län och levande landsbygd. Som länsinstitution har vi också ett lärande uppdrag för att uppmana alla samhällssektorer till ökat ansvar för kulturarv och kulturmiljö. Inom kulturmiljöuppdraget har detta beskrivits under annan rubrik ovan. Museet tar en aktiv roll i den samverkan som bedrivs inom nätverket *Kulturarv Västernorrland*, som har sin utgångspunkt i länets nya strategiska kulturarvsprogram

och som samordnas av regionens kulturarvskonsulent. Fokus ligger på skapandet av mötesplatser och fortbildning för kulturarvssektorn, men även på omvärldsbevakning.

Det finns också ett regionalt museinätverk som samordnas av Västernorrlands museum, och nätverket har under det senaste året genomfört fortbildningsträffar och nätverksmöten, bl.a. för museichefer i länet men också kring digital utveckling. Fokus har legat på museernas samordningsuppdrag och på digital utveckling.

Under 2019 har läns museerna generellt stärkt sin position i samverkan genom Läns museernas samarbetsråd och projektet *Sveriges största museum*. Läns museerna har samlats nationellt och krävt ökade statliga anslag, utifrån slutsatsen att verksamheterna vid landets läns museer urholkas av rådande politik. Läns museerna står inför stora utmaningar vad gäller bevarande av kulturarv och kulturmiljöer i sina län, inte minst i form av samlingar och byggnader, men också utmaningar ifråga om att klara sina uppdrag inom samlingsförvaltning, kunskapsuppbyggnad och publik verksamhet genom Museilagen.

Museilagen ställer höga krav på kunskapsuppbyggnad, samlingsförvaltning och publik verksamhet och är tydlig med kravet på att verksamheten ska vila på professionell grund och utgå från ett kvalitetsperspektiv. Detta kräver resurser, och dessutom inom många olika museala områden. Detta blir fortsatt en stor utmaning för läns museerna.

Regeringen har i januari 2020 givit Riksantikvarieämbetet i uppdrag att göra en genomlysning av museernas verksamheter, och granskningen ska innehålla en analys av hur förutsättningarna för verksamheten

förändrats över tid, driftsformer, uppdrag och verksamheternas betydelse för den regionala infrastrukturen. För läns museerna och för Västernorrlands museum är Läns museernas samarbetsråd

och projektet *Sveriges största museum* ett fortsatt viktigt kunskapsuppbyggande och samverkande samarbete.

BESÖKSSTATISTIK

Anläggningar	2019	2018	2017	2016	2015	2014
Museibygnad	77038	88964	75278	85522	78773	74437
Murbergets friluftsmuseum	21548	20853	20966	20853	23630	20208
Fritidsbåtmuseet	1102	1425	3083			
Gammelgården i Myckelgensjö	1712	1710	2065	1707	1500	1560
Ulvö kapell	8891	7446	7284	5966	4744	7605
Textilarkivet	-	-	-	4482	3073	4389
Totalt	110791	120398	108676	118530	111720	108199

WEBBSTATISTIK 2019

Webbstatistiken från 2017 och 2018 är inte tillräknelig, men från 2019 har vi räknat antal unika webbesök. Under 2020

kommer vi att försöka mäta interaktion på sociala medier, antal inlägg etc.

Unika besök på webb: 45 503

Antal följare på Facebook: 2 831

Antal följare på Instagram: 1 263, inlägg 113 st.

Antal följare på Youtube: 12, inlägg 6 st.

Antal följare på Twitter: 370, inlägg 45 st.

VÄSTERNORRLANDS MUSEUM

Fri entré www.vnmuseum.se
Härnösand. Öppet tis-sön 11-17
Butik & reception, tfn 0611-886 00